

SCHOOL SUCCESS AND FAILURE - DETERMINANTS FACTORS AND WAYS TO PREVENT SCHOOL FAILURE

Ramona Vlad, Mirela Vlad

DMD, PhD Student, University of Medicine and Pharmacy Tîrgu Mureș,
Primary School Teacher, "George Enescu" Music College in Bucharest

Abstract: School success is manifested by very good results in learning and involves self-knowledge, awareness of forces and mobilization of them in overcoming obstacles.

School failure is a set of school losses whose effects have a negative impact on social integration, based on several factors that have as their main causes: the individual, the parents and the family, the school and the local community. We chose this subject as a result of finding that many pupils fail to achieve the performances they can reach, being content with mediocrity. It is important for the student to start having contact with education from earlier age. Setting goals is essential from a very early age for to gain self-confidence. They become aware that their work or actions have an influence on the future.

The aim of this study is to identify school factors that influences pupils performance, the factors that will help them on their way to self-knowledge their own possibilities, on the way to success.

Keywords: Education, pupils, school success, school failure

Introducere

Problematica succesului și a eșecului școlar a fost și este de actualitate; despre succesul și eșecul școlar s-a scris foarte mult în literatura de specialitate. Remarcante rămân studiile și cercetările promovate de Jean Piaget și Lev Semionovici Vîgotski. Există o strânsă legătură între acțiunile practice și cele mintale. Punctul de plecare în formarea operațiilor mintale la copil îl constituie acțiunea externă cu obiectele concrete. Dacă inițial planul acțiunii materiale se concretizează sub forma mișcării externe, ulterior procesul își pierde caracterul de acțiune externă cu obiectele și începe să se desfășoare în planul limbajului extern dialogat. În final, procesul se transpune pe planul limbajului intern, adică pe planul mental propriu-zis, în care operația se realizează ca act de gândire.

Factorii determinanți ai succesului și eșecului școlar

Prin succes școlar desemnăm acele rezultate obținute la un randament superior, în conformitate cu nivelul cerințelor programelor școlare și al finalității procesului de învățământ. Succesul vizează rezultatele prin anumite cerințe impuse și nu prin deziderate îndeplinite de către unii elevi și studenți sau chiar de unele cadre didactice. Un rol important asupra succesului școlar îl au strategiile didactice de tip evaluativ-stimulativ. Ele oferă posibilitatea măsurărilor și aprecierilor rezultatelor obținute în activitatea de învățare. Ca indicator sintetic al evaluării, nota trebuie să fie stimulativă, declanșând și întreținând o atitudine pozitivă față de activitatea școlară. Pavelcu V. (1962)

Succesul școlar este mai apropiat de performanță și eficiență, pe când reușita poate fi considerată ca acea stare calitativă în raport cu un anumit obiectiv propus spre realizare.

Din punct de vedere pedagogic, reușita școlară este considerată ca o rezultată a colaborării tuturor factorilor implicați în activitatea de învățare. Prima categorie include

factorii care se referă la geneză, cealaltă înglobând toate variabilele personalității elevului implicate în procesul de învățământ. Silistraru N. (2000)

Rămânerea în urmă la învățatură se manifestă prin incapacitatea temporară de a face față activităților școlare, incapacitatea sau refuzul de a învăța, de a nu avea rezultate în concordanță cu capacitățile. Cauzele sunt multiple. Retardul școlar este real, elevul nu poate avea rezultatele pe care le-ar dori sau care i se cer, sau aparent, elevul poate să învețe, dar refuză, îi lipsește motivația. Retardul de scurtă durată este explicat prin dificultăți temporare-oboșală, stare de boală, după vacanță, evenimente stresante din viața de familie. În cazul retardului de scurtă durată sunt șanse mari de redresare. Retardul poate fi și de lungă durată, cu șanse reduse de redresare, cu eforturi mari din partea elevului și a celor ce vor să-l ajute.

De-a lungul timpului au fost realizate multiple cercetări pentru identificarea și prevenirea eșecului școlar.

Eșecul școlar este consecința inadaptării la mediul socio-profesional, la nivelul cerințelor acestuia. Este considerat un fenomen periculos, deoarece determină efecte negative atât în plan psihologic individual, respectiv o alterare a imaginii de sine a elevului în cauză, care își va pierde tot mai mult încrederea în propriile posibilități și capacități ajungând să dezvolte o teamă de eșec, cât și pe plan social, pentru că eșecul școlar permanentizat conduce la o marginalizare socială cu un nivel crescut de comportamente deviante și infracționale.

Eșecul școlar are la bază mai mulți factori, elevul confruntându-se cu o serie de dificultăți școlare care au ca principale cauze: propria persoană, părinții și familia, școala sau comunitatea locală. Elevul poate întâmpina diferite dificultăți: de natură somatică, cognitive sau de ordin afectiv.

Dintre dificultățile afective, cele mai întâlnite în plan școlar sunt opoziția, instabilitatea, anxietatea și depresia. Opoziția poate fi o reacție la un fapt petrecut recent (conflictul copilului cu dascălul sau cu unul dintre părinți), sau se poate înscrie într-un stil de comportament obișnuit al copilului a cărui origine trebuie căutată într-o insatisfacție a relațiilor afective din interiorul familiei. Pentru eliminarea efectelor negative ale eșecului școlar este necesară cunoașterea cauzelor care au produs-o.

Cauzele eșecului școlar pot fi clasificate în trei categorii, după natura lor:

Cauze de natură familială: familiile dezorganizate; lipsa condițiilor necesare vieții decente; lipsa condițiilor de învățare; comportarea autoritară a unora dintre părinți față de copiii lor; lipsa controlului acestora asupra activității școlare și a celei extrașcolare; lipsa legăturii unor părinți cu școala, cu profesorii, precum și lipsa preocupării unor părinți față de orientarea școlară și profesională a copiilor lor.

Printre factorii care țin de mediul familial se remarcă nivelul de instruire, aspirațiile, condițiile social-economice ale familiei. Dacă elevul provine dintr-o familie cu nivel scăzut de instruire și aspirație în care există conflicte, fără preocupare pentru activitatea școlară a copilului, atunci acesta va fi mai puțin motivat să învețe, va avea un nivel scăzut de încredere în sine, va prezenta instabilitate emoțională, tulburări afective, ceea ce reduce performanța școlară.

Cauze de natură psihosociofiziologică: tulburările fiziologice; tulburări psihice și de comportament; tulburări psihosociale.

Cauze de natură pedagogică: organizarea defectuoasă a procesului de învățământ, pregătirea necorespunzătoare a cadrelor didactice; bază tehnico-materială și didactică necorespunzătoare, lipsa de cooperare dintre profesori; relații nedemocratice față de elevi; orientarea școlară și profesională necorespunzătoare; existența unui grup școlar neunitar; evaluarea subiectivă a rezultatelor școlare; insuficienta contribuție a factorilor educativi; lipsa preocupării socioeducative.

Strategiile și condițiile favorabile prevenirii insuccesului școlar se stabilesc, în mare măsură, în funcție de cauzele nereușitei școlare, ele reiterând caracteristicile strategiilor și condițiilor obținerii succesului școlar.

Prevenirea și combaterea eșecului școlar

Reușita școlară a tuturor elevilor se apreciază în funcție de atingerea unui nivel de performanță standard minimal. Aceasta poate fi consecința unei motivații adecvate posibilităților intelectuale ale elevului, unei voințe puternice de a realiza cu succes sarcinile școlare, unui climat familial sănătos, unei stări optime de sănătate fizică și intelectuală, unei relații bune a elevului cu școala (colegi și cadre didactice). O motivație puternică favorizează obținerea unor performanțe ridicate, pe când o motivație slabă diminuează participarea elevului în activitatea de învățare. Motivația îndeplinește, deci, un rol activator și dinamizator în reușita școlară a elevului. Acest rol nu trebuie însă exagerat. Există un nivel optim de activare motivațională cu consecințe pozitive asupra performanței. Supramotivarea ca și submotivarea poate conduce la obținerea unor rezultate mai slabe. Se consideră în acest sens că „orice proces cognitiv are implicații emoționale și orice emoție nouă se leagă de un conținut cognitiv”. Dintre aceste motive cognitive putem menționa trebuința de informație, trebuința de performanță, de autorealizare, curiozitatea perceptivă. Popescu-Neveanu P. (1977), Mișel G. (1976)

Când unii elevi nu pot atinge acest nivel- concretizat în discrepanța dintre competențele precizate în curriculumul școlar și rezultatele înregistrate de elev- se apreciază că există situația de insucces școlar (eșec școlar).

În prevenirea și combaterea eșecului școlar trebuie să avem în vedere faptul că motivele pentru care elevii părăsesc școala, înainte de a-și finaliza educația și formarea, sunt individuale.

Insuccesul școlar se poate manifesta ca rămânere în urmă la învățatură, la anumite materii și pe un interval de timp determinat (semestru) sau în forma cea mai gravă- eșecul școlar (elevul are numeroase lacune în cunoștințe, este turbulent la ore, chiulește, manifestă dispreț față de școală).

Familia, ca și clasa de elevi, trebuie să asigure un mediu în care copilul se simte în siguranță, încurajat, stimulat și apreciat, “învățarea trebuie să se desfășoare în condiții de confort psihic. În sfera motivațională, atitudinile părinților față de situația și viitoarea ocupație a copiilor, împreună cu nivelul de încurajare pe care ei îl oferă muncii școlare, se află într-o legătură semnificativă cu performanțele lor”. Crețu S. (1992)

Prevenirea și înlăturarea eșecului școlar impun o cât mai bună colaborare între școală și familie, sprijinirea școlii cu resurse materiale și umane corespunzătoare unui învățământ de calitate, desfășurarea activităților școlare de către cadre didactice bine pregătite profesional și desfășurarea unor activități de orientare școlar-profesională adecvate. Colaborarea dintre învățător și familiile elevilor nu înseamnă colaborare cu părinții elevilor foarte buni la învățatură, ci cu toți părinții, în special cu cei ai căror copii întâmpină dificultăți. În activitățile desfășurate cu părinții se pot aborda teme referitoare la dezvoltarea interesului pentru învățatură, respectarea regimului zilnic de activitate și odihnă, cunoașterea anturajului copiilor, îndrumarea și verificarea lecturii copiilor de către părinți.

Pentru optimizarea actului didactic, în contextul căruia să se prevină ori să se elimine eșecul școlar, factorii educativi, mai ales profesorii, trebuie să dovedească și să respecte câteva condiții specifice, printre care manifestarea unei concepții optimiste față de educație, dragoste și dăruire față de elevi, măiestrie pedagogică și conștientizarea elevului asupra posibilităților sale reale.

Căutarea și elaborarea acelor metode instructiv- educative adecvate factorilor interni ai elevului, precum și cerințelor școlare, alături de conținutul învățământului, pregătirea și personalitatea profesorului constituie premisele pedagogice fundamentale ale reușitei școlare.

Concluzii

Pentru evaluarea corectă a insuccesului școlar trebuie avut în vedere faptul că eșecul școlar poate fi de tip cognitiv (care constă în nerealizarea de către elevi a obiectivelor pedagogice) - dar poate fi și de tip necognitiv (care se referă la incapacitatea elevului de a răspunde adecvat și de a se adapta la exigențele școlii), precum și faptul că insuccesul școlar poate fi sporadic sau permanent.

Printre manifestările care însoțesc eșecul școlar se întâlnesc de multe ori devieri comportamentale și chiar abandonul școlar dacă fenomenul nu este observat și nu se intervine la timp. De aceea este necesar ca părinții și profesorii să sesizeze primele schimbări care survin în atitudinea elevilor față de activitatea școlară și să reacționeze adecvat. Profesorul poate să intervină eficient pentru a determina succesul școlar al elevului plecând de la cunoașterea posibilităților de implicare în activitatea școlară ale acestuia. Știind că fiecare ființă umană este unicat, varietatea diferențelor individuale pentru copiii de aceeași vârstă este normală și, ca urmare, pot apărea stadii diferite ale maturizării psihice, un interes deosebit prezentându-l unele întârzieri în dezvoltarea intelectuală.

În general, succesul școlar este considerat o măsură a inteligenței, dar s-a constatat că aceasta nu este o premisă unică pentru succesul școlar. Reușita școlară trebuie să fie susținută de motivație, care poate fi motivație extrinsecă (învățarea pentru o notă bună, aprecieri din partea profesorului sau colegilor, laude din partea părinților) dar mai ales motivație intrinsecă (declanșată de însuși interesul pentru procesul de cunoaștere - curiozitatea, plăcerea de a înțelege și de a descoperi).

Între nivelul de aspirație și rezultatele obținute există o condiționare reciprocă: un nivel mai înalt mobilizează resursele și eforturile elevului pentru obținerea unor rezultate mai bune în timp ce un nivel de aspirație scăzut nu antrenează elevul în obținerea performanței. Succesul face să crească nivelul de aspirație, în timp ce eșecul îl coboară.

Nivelul de aspirație trebuie să fie în concordanță cu posibilitățile reale ale elevului, deoarece un nivel prea înalt în raport cu posibilitățile reale este dăunător, dat fiind faptul că angajarea în activități care nu pot fi îndeplinite duce la insuccese și decepții.

Un nivel scăzut al aspirației duce la nevalorificarea capacităților elevului și acesta nu poate progresa.

Evitarea eșecului școlar presupune deci o instruire bazată pe motivație intrinsecă și satisfacția învățării, pentru că numai un comportament de învățare care se încheie cu o stare de satisfacție tinde să se repete, în caz contrar, dacă starea de insatisfacție persistă, se instituie o conduită opusă, de respingere a învățării.

BIBLIOGRAPHY

1. Pavelcu V - *Psihologie pedagogică*, București, 1962.
2. Silistraru N - *Note de curs la pedagogie*, Chișinău, 2000.
3. Popescu-Neveanu P - *Curs de psihologie generală*, București, 1977.
4. Mișel G - *Elev bun și elev slab*, București, 1976.
5. Crețu S - *Pedagogie generală*, București, 1996.
6. Cosmovici A, Iacob L - *Psihologie Școlară*, Ed. Polirom, Iași, 1999.
7. Gherasim LR, Butnaru S - *Performanța Școlară*, Ed. Polirom, Iași, 2013.